

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Sociální a humanitární práce

Anna Lubičová

*Vývoj motivace u studentů a absolventů CARITAS -
Vyšší odborné školy sociální Olomouc pro výkon
sociální a humanitární práce
Bakalářská práce*

vedoucí práce: Mgr. Dita Palaščíková

2015

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 1. 4. 2015

Anna Lubičová

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především vedoucí mé práce Mgr. Dítě Palašákové za vedení práce a cenné rady a podněty. Dále bych také chtěla poděkovat všem respondentům, kteří mi ochotně poskytli informace.

Obsah

Úvod.....	6
1 Sociální a humanitární práce.....	8
1.1 Sociální práce	8
1.1.1 Paradigmata sociální práce	9
1.1.2 Profese sociálního pracovníka	10
1.2 Humanitární práce	11
1.2.1 Profese humanitárního pracovníka	12
2 CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc	14
2.1 Studijní obor Sociální a humanitární práce	15
2.1.1 Studium.....	16
2.2 Profil absolventa oboru Sociální a humanitární práce	18
3 Motivace	19
3.1 Příčiny motivace.....	19
3.2 Potřeby a motivy	20
3.3 Funkce motivace	20
3.4 Čtyři základní okruhy lidských motivů.....	21
3.4.1 Sebezáchovné motivy	21
3.4.2 Stimulační motivy.....	21
3.4.3 Sociální motivy	21
3.4.4 Individuální psychické motivy.....	22
3.5 Motivace jako proces	23
4 Metodologie výzkumu	24
4.1 Cíl práce a výzkumná otázka	24
4.2 Technika sběru a analýzy dat	25
4.3 Výzkumný vzorek	26

4.4	Reflexe a limity výzkumu	26
5	Analýza dat	27
5.1	Motivace k výkonu sociální a humanitární práce před nástupem na CARITAS – VOŠs Olomouc	27
5.1.1	Jak se o daném oboru dozvěděli	27
5.1.2	Proč si vybrali právě obor Sociální a humanitární práce	28
5.1.3	Očekávání ve vztahu ke zvolenému oboru Sociální a humanitární práce	29
5.2	Motivace k výkonu sociální a humanitární práce během studia na CARITAS – VOŠs Olomouc	31
5.2.1	Jak se motivace proměňovala	31
5.2.2	Momenty a lidé, kteří měli na motivaci respondentů vliv	33
5.3	Motivace k výkonu sociální a humanitární práce po ukončení studia na CARITAS – VOŠs Olomouc	36
5.3.1	Co se stalo s motivací k výkonu sociální a humanitární práce těsně po ukončení studia	36
5.3.2	Jaká je motivace nyní	37
	Závěr	40
	Seznam zdrojů	43

Úvod

V mé bakalářské práci se zabývám vývojem motivace u studentů a absolventů pro výkon sociální a humanitární práce. Během mého studia na CARITAS-Vyšší odborné škole sociální Olomouc jsem měla příležitost pozorovat sebe i své spolužáky v dynamice vývoje času i kontextu jejich osobního života. Zajímavá pro mě byla skutečnost nasměrování onoho určitého nadšení a motivace pro výkon specifického a náročného povolání. Jelikož jsem se na školu hlásila poprvé v roce 2008, měla jsem tu příležitost poznat poměrně široké spektrum studentů, kteří se na škole od roku 2008 až do roku 2015 objevili. Měla jsem potřebu nějakým způsobem najít odpověď na otázku, jak se proměnila jejich motivace a co na ni mělo vliv. Zajímaly mě impulzy, které se podílely na celkové proměně motivace. Jelikož práci sociálního pracovníka nelze vykonávat bez patřičného vzdělání, vliv školy je poměrně zásadní a pro školu – domnívám se – je podobně zásadní, zda pomáhá směřovat své studenty tam kam má, tedy do sociální sféry. Cílem mé práce je tedy zjistit jak se proměňuje motivace pro výkon sociální a humanitární práce u studentů a absolventů CARITAS – Vyšší odborné školy sociální Olomouc v době před studiem, v průběhu studia a v době po jeho ukončení.

V této práci hovořím o studiu na CARITAS – Vyšší odborné škole sociální Olomouc. Mám tím však vždy na mysli syntézu studijního oboru s Univerzitou Palackého, Cyrilometodějskou teologickou fakultou, Katedrou křesťanské sociální práce.

Tato bakalářská práce je složená ze tří částí, teoretické, metodologické a části analytické. V teoretické části popisuji nezbytný teoretický základ pro uchopení daného tématu. Teoretická část má tedy za úkol jakési zarámování problematiky, nikoli detailní rozebírání jednotlivých oblastí, které jsou zde zmíněny.

Teoretická část obsahuje teorii vztahující se k tématu sociální a humanitární práce. Zabývá se popisem CARITAS – Vyšší odborné školy sociální Olomouc (dále jen CARITAS – VOŠs Olomouc) a studijním oborem Sociální a humanitární práce. Dále v této části popisuji oblast motivace, její příčiny, funkce a okruhy lidských motivů.

V praktické části popisují metodologii výzkumu, která má vzhledem k povaze mé práce kvalitativní charakter. Popisují zde cíl práce, výzkumnou otázku, techniku sběru dat. Poté následuje samotná kvalitativní analýza dat.

Na závěr bych chtěla ještě reflektovat mé téma ve vztahu k odbornému časopisu Sociální práce/ Sociálna práca. V tomto časopise jsem nenašla žádný odborný článek, který by se zabýval motivací pro výkon sociální a humanitární práce.

1 Sociální a humanitární práce

V první kapitole se zabývám pojmy sociální a humanitární práce. Tyto pojmy jsou poměrně široké a někteří také uvádí, že těžko definovatelné, avšak je potřeba tyto pojmy nějak vymezit z toho důvodu, že jsou úzce spjaty s cílem mé práce. Zabývám-li se v empirické části motivací pro výkon sociální a humanitární práce, je nezbytné tyto dva pojmy definovat. Dále zde popisuji, co znamená být sociálním a humanitárním pracovníkem.

1.1 Sociální práce

Sociální práce se zformovala na konci 19. století a počátkem 20. století. Vychází z principů společenské solidarity a rozvíjení individuálního lidského potenciálu pomocí intervence, kontroly, komunikace a prevence. (Dočkal, 2008, s. 13) Sociální práci lze definovat různými způsoby, obecně se jedná o společenskovední disciplínu s přesahem do praktické činnosti, kdy je cílem odhalování, zmírňování a řešení sociálních problémů. Těmi mohou být například chudoba, sociální vyloučení, nezaměstnanost atd. (Matoušek, 2003, s. 213). Sociální pracovník pracuje s jednotlivcem, skupinou (např. rodinou) či celkem (komunitou) na posouzení a proměně životní situace a tedy jejich zlepšení sociálního fungování (Navrátil, 2001, s. 12). Dle slovníku sociální práce je sociální fungování kvalita sociálních vazeb jednotlivce obvykle posuzovaná podle několika kritérií. Mezi tato kritéria patří kvalita vztahů k lidem, využití vlastního potenciálu a plnění požadavků společenského prostředí. Pojem sociální fungování reflektuje schopnost klienta odpovídat na nároky prostředí i samotné nároky prostředí. Z toho vyplývá, že pokud má klient problémy v sociálním fungování, může se spojit se sociálním pracovníkem a pokusit se společně problémy řešit. Cílem je potom zlepšení kvality klientova života a fungování společnosti. (Matoušek, 2003, s. 208)

Pojem sociální práce zatím nebyl v zákonné formě definován. Nicméně v současnosti se jedná o profesním zákoně, který má podpořit odborný status sociálních pracovníků a prestiž oboru sociální práce. Na jeho vzniku se podílí již existující profesní komora sociálních pracovníků, jejímž cílem je právě prosazovat uznání sociální práce jako profesionálního oboru. Komora má zastupovat sociální pracovníky na vrcholné úrovni

především vůči státu jako hlavnímu zadavateli práce. (Profesní komora sociálních pracovníků, nedatováno)

1.1.1 Paradigmata sociální práce

V pochopení ústředního konceptu sociální práce, kterým je sociální fungování, nám pomáhají tzv. malá paradigma, která popsal Payne v roce 1997. Payne byl přesvědčen, že sociální práce dosud nedisponuje tzv. velkým paradigmatem, které by sjednocovalo teoretické postupy do jednoho konzistentního celku. Proto hovořil o třech malých paradigmatech, která odpovídají trojici typů sociální práce, jež se v dějinách utváření sociální práce ukotvily. Důležité je, že sociální pracovník se může pohybovat třeba jen v jedné z těchto oblastí, takže náplň a charakter jeho práce se může významně lišit od náplně práce pracovníka, který působí v rámci jiného paradigmatu. Domnívám se, že to, že si může pracovník zvolit, v rámci jakého paradigmatu se bude pohybovat, může ovlivnit jeho motivaci k výkonu sociální práce. Mezi tato tři paradigma patří terapeutické, reformní a poradenské paradigma. (Matoušek a kol, 2001, s. 187).

1.1.1.1 Terapeutické paradigma

Navrátil (2000, podle Matoušek a kol., 2001, s. 14) popisuje terapeutické paradigma jako terapeutickou pomoc. Sociální fungování je v rámci tohoto paradigmatu chápáno jako duševní zdraví a pohoda člověka. Zde je cílem sociální práce poskytnout klientům terapeutickou intervenci, která může pomoci jednotlivcům, skupinám nebo komunitám zabezpečit psychosociální pohodu. Za prostředek, kterým mohou klienti získávat více kontroly nad jejich pocity a životy je považována komunikace. Interakce s druhými je vnímána jako tvůrčí proces, který obohacuje všechny zúčastněné. Při práci v rámci tohoto paradigmatu by měl být sociální pracovník vybaven psychologickými znalostmi a měl by projít terapeutickým výcvikem. Mezi praktické teorie terapeutického paradigmatu patří například Rogersova humanistická teorie. (Matoušek a kol, 2001, s. 187)

1.1.1.2 Reformní paradigma

Navrátil (2000, podle Matoušek a kol., 2001, s. 15) popisuje reformní paradigma jako reformní proměnu společenského prostředí. Sociální fungování se v rámci tohoto

paradigmatu opírá o společenskou rovnost v různých dimenzích společenského života. Mezi tyto dimenze patří například společenské skupiny, gender nebo věkové skupiny. Nástrojem je zde podpora spolupráce a solidarity v rámci určité společenské skupiny. Cílem této podpory je pomoc klientům získat vliv nad vlastními životy. Stoupenci reformního paradigmatu jsou přesvědčeni, že pokud má jednotlivec dosáhnout sociálního a osobního rozvoje, musí nejprve dojít k signifikantní společenské změně. Pro práci v rámci tohoto paradigmatu by měl být sociální pracovník vzdělaný v sociologii, politologii a sociální filosofii. Příklad konkrétní praktické teorie může být například strukturální model, který popsali Middleman, Goldberg a Wood v roce 1989. (Matoušek a kol, 2001, s. 187-188)

1.1.1.3 Poradenské paradigma

Navrátil (2000, podle Matoušek a kol., 2001, s. 16) popisuje poradenské paradigma jako sociálně-právní pomoc. Sociální fungování je v rámci tohoto paradigmatu vnímáno jako schopnost zvládat problémy. K tomu napomáhá dostupnost k odpovídajícím informacím a službám. Nástrojem je zde podávání informací, kvalifikované poradenství, zpřístupňování zdrojů a mediace.

Součástí tohoto pojetí je také snaha o zlepšení fungování institucí a snaha o změnu společnosti. Pro práci v rámci tohoto paradigmatu by měl být sociální pracovník vzdělaný v psychologii, sociologii a právních vědách. Ústřední praktickou teorií tohoto přístupu je úkolově orientovaný přístup, který vznikl jako jeden z mála v rámci sociální práce na základě studie Reida a Shyna v roce 1969. (Matoušek a kol, 2001, s. 188, 233)

1.1.2 Profese sociálního pracovníka

Stejně tak, jako je obtížné definovat sociální práci, je obtížné definovatelný pojem sociální pracovník. Autoři zabývající se touto problematikou podávají různá vysvětlení. Např. Musil popisuje: „Málokdo tuší, že by sociální pracovníci mohli v souladu s tradicemi svého oboru společnosti nabídnout něco, čemu ostatní – psychologové, právníci, ošetřovatelky, organizátoři volného času, ochránci lidských práv atd. – většinou nevěnují pozornost, protože to nepovažují za náplň své práce. Za těchto okolností je za sociálního pracovníka považován každý, kdo pomáhá, a současně nikdo – vždyť přece pomáhají psychologové, právníci, ošetřovatelky, organizátoři volného

času, ochránci lidských práv, atd.“ (Musil, 2008, s. 60) Tato definice sociálního pracovníka se zdá být trochu matoucí. Sdělujeme nám, že sociální pracovník může být „všechno a nic“. Proto považujeme za důležité zmínit o něco specificky zaměřenou definici ze slovenské literatury. „Sociálny pracovník je profesionál, ktorý disponuje osobitými predpokladmi, vlastnosťami a schopnosťami. Prispieva k zlepšeniu situácie a nabáda jednotlivca, skupinu, komunitu či spoločnosť k správnym postojom. Snaží sa riešiť a eliminovať poruchy a nemotivačné faktory v interakcii so sociálnym prostredím, vedie klienta k vlastnej zodpovednosti, k rozvoju kritického myslenia z hľadiska budúcich potrieb a k účelnému využitiu vlastných zdrojov.“ (Strieženca 1999, podľa Oláh, Schavel, Ondrušová, Navrátil, 2009, s. 94)

Pro ještě konkrétnější představu o tom, co sociální pracovník vykonává, je potřeba zmínit, co o sociálním pracovníkovi říká zákon o sociálních službách. „Sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb.“ (§109 zákon č. 108/2006 Sb.)

Z výše uvedených definic různých autorů a popisu sociálního pracovníka tak, jak jej vnímá zákon, lze usuzovat, že spektrum činností, které musí sociální pracovník obsáhnout, je opravdu široké. Proto je také potřeba, aby měl sociální pracovník adekvátní vzdělání. Kvalifikační předpoklady pro výkon sociální práce nám opět dává zákon o sociálních službách. Ten také počítá s tím, že sociální práci může vykonávat (mimo jiné) absolvent vyšší odborné školy v oborech zaměřených na sociální a humanitární práci, a dále (mimo jiné) absolvent bakalářského, magisterského či doktorského studia v oboru sociální práce. (§110 zákon č. 108/2006 Sb.)

1.2 Humanitární práce

Mnoho zdrojů přináší definici toho, co je to humanitární práce či pomoc. Na příklad podle organizace Člověk v tísni je to „rychlá intervence s cílem zachránit lidské životy, zmírnit útrapy a pomoci obětem katastrof opět se postavit na vlastní nohy“ (Člověk

v tísní, 2013). OSN zase podává definici, která říká, že hlavním cílem humanitární pomoci „je chránit životy, snižovat utrpení a umožnit trpícím zachovat nebo získat nazpět svou důstojnost během přírodní nebo lidmi způsobené katastrofy a v období po ní“ (OSN, 1991, podle Princová, 2012, s. 16). Další definici nám podává zákon o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí. Podle tohoto zákona se rozumí „humanitární pomoci poskytovanou do zahraničí souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je zamezit ztrátám na životech a újmě na zdraví, zmírnit utrpení a obnovit základní životní podmínky lidí po vzniku mimořádných událostí, jakož i zmírňovat dlouhodobě trvající následky mimořádných událostí a předcházet jejich vzniku a negativním následkům“ (§2b zákon č. 151/2010 Sb.). Přes odlišnosti definicí jsou určité prvky, které jsou společné. Jsou to především: „okamžitá a krátkodobá reakce formou materiální a psychosociální pomoci za účelem zachránit životy, snížit utrpení a obnovit důstojný život lidí“ (Princová, 2012, s. 16). Realizace humanitární pomoci pak spočívá v poskytování vody, potravin, přístřešků, příkryvek, základního ošacení a základního zdravotního ošetření, přičemž všechny tyto aktivity jsou řízeny minimálními standardy pro poskytování humanitární pomoci. Právě tyto standardy mají za úkol udržet u lidí po vzniku mimořádných událostí lidskou důstojnost. (Projekt Sphere, 2003, podle Princová, 2012, s. 17)

1.2.1 Profese humanitárního pracovníka

V obecné rovině se za humanitárního pracovníka považuje kdokoliv, kdo se jakkoliv podílí na poskytování humanitární pomoci. Užší pojetí pak specifikuje profesi humanitárního pracovníka jako odborníka různé profese – záchranáři, dárci, dobrovolníci, humanitární organizace a jejich odborníci v oblasti koordinace materiální pomoci, analýzy škod, potřeb zasažených osob a zajišťování specialistů na konkrétní oblasti. (Bjerneld, podle Charita Česká republika, nedatováno)

„Pro humanitární pracovníky působící na vedoucích postech jsou vhodné další vlastnosti zahrnující např. smysl pro humor, schopnost připustit si nedostatky, schopnost sdílet emoce, být týmovým hráčem, mít dobré komunikační schopnosti, schopnost vést a řídit druhé, schopnost je motivovat a zůstat klidný v obtížných podmínkách, vyzrálost, jazykové dovednosti, flexibilita a diplomacie, umění vytvořit

tým, budit přirozený respekt a schopnost tvořit vazby mezi různými skupinami" (Bjerneld, podle Charita Česká republika, nedatováno).

Kolínský zase uvádí, že je potřeba, aby humanitární pracovník uměl fungovat na několika úrovních. Podle něj by měl být otevřený a vnímavý, měl by dokázat objevit prostor pro svou práci, nedostatky, na které pak může reagovat v podobě analýzy potřeb, zajištění pomoci či služby. Tuto pomoc by měl také umět náležitě zorganizovat a poskytnout. V úvahu musí přitom vzít i své vlastní kapacity, skutečnou potřebnost této práce ale i dobře zvážit a ošetřit finanční stránku pomoci. Pomoc musí být dobře naplánovaná, aby se doplňovala s činnostmi, které jsou vykonávány jinými organizacemi v daném místě a čase, zároveň je nutné mít určitou vizi o budoucím vývoji této pomoci dalších možností a dopadů. Z výše uvedené definice tedy vyplývá, že pro výkon tak náročného povolání, jako je humanitární práce, je potřeba, aby byl pracovník osobnostně vyzrálý a schopný sebereflexe ve všech proměnlivých a extrémních situacích, které ho při výkonu povolání potkají. (Kolínský, 2001, podle Braunerová, 2011, s. 24)

2 CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc

V této kapitole seznamuji čtenáře se školou a studijním programem Sociální a humanitární práce. Je to výchozí platforma, na které stojí mé pozorování. Zmiňuji zde náboženské zázemí instituce a křesťanského ducha, kterým je celé studium více či méně propojeno. Zmiňuji zde nároky v podobě výčtu odborných předmětů, profilu absolventa a netradičních výukových metod, které musí student a budoucí absolvent pojmout. Profil absolventa a požadovaný rozsah znalostí by mohl pomoci lépe porozumět jednotlivým fázím vývoje motivace pro výkon sociální a humanitární práce. Celá tato kapitola čerpá ze zdrojů CARITAS – VOŠs, jiné relevantní zdroje o výuce a předmětech totiž nejsou.

CARITAS – VOŠs Olomouc byla založena v roce 1995 a v roce 1996 byla zařazena do sítě vyšších odborných škol České republiky. Od roku 2000 ve spolupráci s Cyrilometodějskou teologickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci nabízí vedle vyššího odborného studia také vysokoškolské bakalářské studium. Zřizovatelem školy je Arcibiskupství olomoucké v Olomouci. Škola je samostatným právním subjektem a ředitel je jmenovaný olomouckým arcibiskupem. Sídlo školy se nachází na adrese: nám. Republiky 3, Olomouc. Kromě hlavního sídla škola využívá další prostory v budově na adrese Křížkovského 6. (CARITAS - VOŠs Olomouc, 2013)

Své jméno odvozuje od výroku „Deus caritas est“ které znamená „Bůh je láska“. Z této biblické věty vychází i poslání školy a vyplývá z ní vztah k lidem, a to především k lidem postiženým, nemocným a starým. Poslání škola naplňuje prostřednictvím vzdělávání a přípravou kvalifikovaných pracovníků v oblastech charitativní, sociální a humanitární práce. Další podstatnou částí poslání je odkaz na svobodu náboženského vyznání, protože katolická škola je otevřena všem nábožensky orientovaným studentům. (CARITAS - VOŠs Olomouc, 2013)

2.1 Studijní obor Sociální a humanitární práce

Škola nabízí dva studijní obory: Charitativní a sociální práci v denní a kombinované formě studia, a dále Sociální a humanitární práci v denní formě studia. Studium trvá tři roky. Vzhledem k zaměření mého výzkumu se budu dále zabývat pouze oborem Sociální a humanitární práce. Studium na CARITAS – VOŠs připomíná vysokou školu, a to z důvodu organizace výuky a využívaných učebních metod. Učební plán se skládá s multidisciplinárních předmětů, aby studenti byli schopni komplexně přistupovat k problémům jak v průběhu studia, tak potom v pracovním zařazení. Spektrum předmětů zahrnuje jak předměty povinné, tak povinně volitelné a předměty nepovinné – tedy nad rámec studia. Studijní programy se ze začátku zaměřují více na teorii a až postupem času se teorie prolíná s výukou praktickou. Podle internetových stránek školy je cílem studia „příprava kvalifikovaného sociálního pracovníka, který je kvalitním způsobem připraven pro budoucí uplatnění, a to zejména s ohledem na moderně koncipované komplexní služby a křesťanský přístup ke klientovi“ (CARITAS - VOŠs Olomouc, 2013). Studium je zakončeno absolutoriem a státními závěrečnými zkouškami na Univerzitě Palackého na Cyrilometodějské teologické fakultě. Pokud se studentovi podaří úspěšně vykonat absolutorium, získá diplom absolventa vyšší odborné školy a bude moci používat za svým jménem označení „diplomový specialista“. Absolvent také dostane vysvědčení o absolutoriu. (CARITAS - VOŠs Olomouc, 2013) Dále po úspěšném složení státních závěrečných zkoušek a obhájení bakalářské práce je absolventům bakalářského studia vydán diplom a s ním titul bakaláře. (UPOL, CMTF)

Obor Sociální a humanitární práce byl vytvořen jako odpověď na volání humanitárních organizací po specializované a cílevědomé přípravě humanitárních pracovníků s důrazem na odbornou praxi. Vznikl v roce 2003 a v současné době je jediný svého druhu v České republice. V roce 2013 proběhla změna akreditace tohoto oboru, aby lépe reflektoval současné požadavky pro výkon mezinárodní sociální práce. (CARITAS – VOŠs Olomouc, 2013)

Během studia je student připravován tak, aby zvládl výkon sociální či humanitární práce ať už na území České republiky nebo v zahraničí. Absolvent by měl obsáhnout teoretické koncepty, metody a techniky potřebné pro poskytování kvalifikované pomoci. Zároveň musí znát právní předpisy, normy a smlouvy související s výkonem sociální a humanitární práce, orientovat se v globálních problémech a jejich

provázanosti s humanitárními katastrofami, a dále zvládnout odbornou terminologii a dobrou komunikaci v angličtině a nejméně ještě jednom cizím jazyce. (CARITAS – VOŠs Olomouc, 2013)

2.1.1 Studium

Obor Sociální a humanitární práce je poměrně obsáhlý a klade vysoké nároky na své studenty s cílem připravit je na zvládnání zátěže, která je spojená s výkonem této profese. Snad proto již před samotným přijímacím řízením musí uchazeči o studium předložit lékařské potvrzení o zdravotní způsobilost, které vyloučí závažné zdravotní problémy. Uchazeč musí písemně zpracovat otázky, které se zabývají povahou práce sociálního pracovníka a budoucím uplatněním, vlastními zkušenostmi vztahujícími se k sociální práci, reflexí vlastních očekávání vůči škole, roli teologie ve studiu a specifikum povolání humanitárního pracovníka. Dále pak musí absolvovat písemný test ze všeobecných znalostí a cizího jazyka, nakonec pak osobní pohovor. (CARITAS – VOŠs, 2013)

Podstatnou část tohoto tříletého vzdělávacího programu tvoří odborná praxe. Ta je zařazena do prvních dvou ročníků studia. V prvním ročníku je praxe v tuzemsku, ve druhém ročníku je pak souvislá tříměsíční zahraniční praxe.

Výuka je doplněna kromě klasických přednášek, seminářů a cvičení o méně tradiční formy vzdělávání jako je zátěžový výcvik, který je zařazen na dobu před zahraniční praxí pro speciální přípravu studentů „s cílem ověřit a podpořit schopnosti překonat kritické situace typické pro humanitární práci“ (CARITAS – VOŠs, 2013a, str. 12).

Další nedílnou součástí výuky je psychosociální výcvik, jehož cílem je „prohloubit specifické sociální dovednosti. Pomocí modelových situací a aktivního sociálního učení dojde k prohloubení sebepoznání, rozšíření orientace v mezilidských vztazích a aktivního využívání získaných poznatků a prožitků“ (CARITAS – VOŠs, 2013a, str. 12).

Výcvik v poskytování psychologické první pomoci je v rámci studia rovněž důležitým předmětem. Během tohoto výcviku se studenti seznamují a učí se poskytovat psychologickou první pomoc, tedy pomoc v nenadálých stresových situacích. (CARITAS – VOŠs, 2013a, str. 12)

Blok expertů je poněkud netypickým, avšak ve výuce humanitární práce nezbytným předmětem. Umožňuje zařazení aktuálních témat, která přednáší světoví odborníci a významné osobnosti z oboru. (CARITAS – VOŠs, 2013a, str. 12)

Během tříletého studia musí studenti splnit 38 povinných předmětů (Filozofie pro sociální pracovníky, Úvod do právní teorie a praxe, Úvod do mezinárodního práva, Psychologie, Sociologie, Základy ekonomiky, Výpočetní technika, Anglický jazyk, Teorie a metody sociální práce, Metody mezinárodní sociální práce, Sociální politika, Úvod do mezinárodní sociální a humanitární práce, Management projektového cyklu, Rozvojová pomoc, Křesťanská etika, Etika sociální práce, Etika zahraniční pomoci, Provázení odbornou praxí, Odborné praxe (v prvním ročníku 4 týdny a 12/13 týdnů v druhém ročníku), Zátěžový výcvik, Psychosociální výcvik, Blok expertů, Psychopatologie v sociální práci, Psychologická první pomoc, Krizová intervence, Sociální patologie, Metody a techniky sociálního výzkumu, Mezinárodní sociální práce a politika zaměřená na konkrétní země, Problémy etnických a menšinových skupin, Public relations, Fundraising, Personální management, Ekonomika neziskových organizací, Teologické základy sociální práce, Zdravotní nauky, Diplomový seminář, Propedeutický seminář). (CARITAS – VOŠs Olomouc, 2013)

Dále musí splnit osm povinně volitelných předmětů (Křesťanské reálie nebo Úvod do duchovního života, Sociální práce a pastorece nebo Kulturní antropologie, Psychologická první pomoc II., Psychologie náboženství, nebo Etnické a náboženské konflikty, Ekumenický a mezináboženský dialog nebo Spiritualita charitativního pracovníka, Teologie charity nebo Geopolitika). (CARITAS – VOŠs Olomouc, 2013)

Z vlastní zkušenosti se domnívám že, z pohledu vyváženosti se zdá být druhý ročník jako nejnáročnější, neboť se zde kumulují velmi obsáhlé zkoušky ze stěžejních předmětů. Studenti tak byli v jednom období přetížení a naopak v jiných nedostatečně vytížení. (CARITAS – VOŠs Olomouc, 2013a, s. 5) Tímto problémem se zabývala i nová akreditace, která zařadila do rozložení semestrů určité změny. Jiným stresovým faktorem může být i skutečnost, že na začátku 3. studijního semestru je Zátěžový výcvik a hned v dalším semestru čeká studenta tří měsíční zahraniční praxe. Student v tomto období musí zvládnout zorganizovat si praxi, což může zahrnovat i oslovování sponzorů, dále se musí připravovat na zkoušky ze stěžejních předmětů.

Z evaluací studentů bylo zjištěno, že předměty neposkytovaly dostatečnou provázanost a studenti nevnímali provázanost informací, proto dochází ke změně předmětů a ke sloučení několika předmětů do jednoho. I to může být jeden z faktorů, které ovlivnily motivaci studentů v průběhu studia. (CARITAS – VOŠs Olomouc, 2013a, s. 4)

2.2 Profil absolventa oboru Sociální a humanitární práce

Absolvent vzdělávacího programu je připraven podílet se na sociální i humanitární práci v domácím i mezinárodním měřítku, v celém spektru organizací i druhů a forem pomoci a podpory. Absolvent účinně působí ve všech relevantních oblastech sociální práce s cílem zlepšit nebo obnovit schopnosti jednotlivců, skupin nebo komunit sociálně fungovat. Je rovněž schopen přispět k řešení situací po katastrofách a hromadných neštěstích i k řešení globálních problémů na lokální úrovni, jako jsou chudoba, nucená migrace, šíření infekčních chorob a válečné konflikty. Je připraven pracovat s menšinami a migranty, je citlivý vůči jejich náboženské a kulturní odlišnosti. K těmto schopnostem přispívá důkladná komplexní teoretická a praktická příprava částečně realizovaná v zahraničí, postavená na úctě ke kulturním a duchovním hodnotám. (CARITAS – VOŠs Olomouc, 2013)

3 Motivace

Pojem motivace je ústředním pojmem empirické části této práce. Je proto nutné se tímto pojmem podrobně zabývat a přiblížit jej. Jeho vysvětlení může významně pomoci k pochopení motivace u mých respondentů. V této kapitole tedy popisují, co je to motivace, jaké jsou její příčiny, co jsou to potřeby a motivy, jaké má motivace funkce, popisují motivaci jako proces a velmi důležité základní čtyři principy lidské motivace.

Motivaci je možno definovat různými způsoby a neexistuje jednoznačná psychologická definice. Atkinson (2003, s. 248) definuje motivaci jako „stav, který aktivizuje chování a dává mu směr.“ Více dynamicky popisuje motivaci například Graumann (podle Nakonečný, 1996, s. 6), který říká, že motivace je „interakce mezi motivovaným subjektem a motivující situací“. Nakonečný pokračuje konstatováním, že studium motivace pak umožňuje lepší psychologické pochopení člověka. Motivace zajišťuje učení a kognitivní a motorické systémy pro dosahování určitých cílů. Tyto základní tendence lidského chování mají dva hlavní cíle. Jednak směřují k vnitřní psychické rovnováze a také usilují o seberealizaci.

Plháková (2008, s. 319) poukazuje v definici motivace na změnu ze stávající neuspokojivé situace na situaci lepší: „Motivace je souhrn všech intrapsychických dynamických sil neboli motivů, které zpravidla aktivizují a organizují chování i prožívání s cílem změnit existující neuspokojivou situaci nebo dosáhnout něčeho pozitivního.“

Motivaci lze rozlišovat např. na pozitivní a negativní (např. odměna vs. trest), případně lze odlišit nežádoucí motivaci - bolest, strach apod. Motivace je také primární (biologické potřeby) a sekundární (naučené tendence chování). Rozlišit je možné i motivaci vnější, reagující na přítomnost podnětů v okolí a vnitřní, které jsou přicházející z organismu např. hlad, či přání nebo tužba. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 328).

3.1 Příčiny motivace

Důležitým paradigmatem motivace je paradigma Herknera (1986, podle Nakonečný 1996, s. 13), který jako stěžejní pojem své teorie uvádí hodnoty. Zdrojem hodnot člověka je jeho osobnost, což znamená jak fyzické tělo jedince, tak jeho sociální bytost.

Jedinec během svého života získává biogenní a sociogenní hodnoty. Pokud v nich dojde k nedostatku, vytváří motivační napětí neboli potřeby. Motivace pak vyjadřuje nedostatky, které jedinec má a chování se stává nástrojem k odstranění daných nedostatků. (Nakonečný, 1996, s. 14)

Atkinson za příčiny motivace považuje fyziologické stavy mozku a těla, naši kulturu a sociální interakce s jedinci z našeho okolí. (Atkinson, 2003, s. 349)

3.2 Potřeby a motivy

Potřeby a motivy jsou základními konstrukty motivace. (Nakonečný 1996, s. 17) Pojem motiv má ale více významů. V širším slova smyslu o něm lze hovořit jako o pojmu, který vyjadřuje všechny cíle chování – tedy i nevědomé. Zatímco v užším slova smyslu pojem motiv vyjadřuje vědomé či záměrné chování. (Nakonečný, 1995, s. 124) Nakonečný dále navazuje na teorii Nuttina o motivu jako psychologické příčině, avšak definice Nakonečný aktualizuje a doplňuje. Podle něj jsou motivy psychologické příčiny směru a intenzity chování a jsou tedy vnitřními determinanty směru a síly chování. (Nakonečný, 1995, s. 125)

Rovněž pojem potřeba má více rovin a významů. Jsou to např. potřeby ekonomické, fyziologické či psychologické. Avšak v tomto kontextu potřeby vyjadřují výchozí motivační stav, který v průběhu vývoje nachází určitý objekt činnosti a s ním spojený instrumentální vzorec chování. (Nakonečný, 1996, s. 27 – 29)

3.3 Funkce motivace

„Funkcí motivace je uspokojování potřeb individua, vyjadřujících nějaké nedostatky v jeho fyzickém a sociálním bytí“ (Nakonečný, 1996, s. 6). Motivace tak v podstatě zajišťuje jedincovo fyzické a psychické zdraví. Ovšem i základní podmínky učení mají vztah k motivaci. Pokud se jedinec učí formou odměn a trestů, je při svém učení těmito odměnami a tresty motivován k dosahování výsledků. Motivace je tedy důležitý psychologický fenomén: „Chování, ale i postoje lidí se organizují kolem určitých motivů, které tak propůjčují chování psychologický smysl“ (Nakonečný, 1996, s. 6).

3.4 Čtyři základní okruhy lidských motivů

Podle Plhákové (2008, s. 320) lze lidské motivy rozdělit na čtyři okruhy, kterými jsou: sebezáchovné, stimulační, sociální a individuální psychické motivy. Vzhledem k cíli práce jsou nejdůležitějšími individuální psychické motivy a sociální. Sebezáchovné a stimulační však mohou rovněž sehrát velmi významnou roli.

3.4.1 Sebezáchovné motivy

Sebezáchovné motivy zahrnují primární či jinak řečeno biologické pohnutky, které jsou nutné k přežití jednotlivce a celé společnosti. Do sebezáchovných motivů tedy řadíme motivy zajišťující přežití jednotlivce (hlad, žízeň) a motivy přežití společnosti (sexuální motivy, poskytování a přijímání rodičovské péče). (Plháková, 2008, s. 320 – 331)

3.4.2 Stimulační motivy

Stimulační motivy se dají vysvětlit jako potřeba proměnlivých vnějších podnětů působících na jedince, který se díky těmto podnětům rozvíjí. Tato potřeba pramení nejspíš z toho, že lidské smyslové orgány reagují hlavně na změny. V rámci stimulačních motivů rozlišujeme: optimální aktivaci jedince, proměnlivé senzoričné podněty a protikladné procesy – tedy že ke každé emoci existuje její protiklad, který zajišťuje udržení rovnováhy. (Plháková, 2008, s. 357 – 360)

3.4.3 Sociální motivy

Základní sociální motivy se projevují ve všech lidských kulturách. Regulují a ovlivňují mezilidské vztahy i jejich subjektivní prožívání. Podle teorie Murrayho rozlišujeme tři okruhy sociálních motivů. Jsou to: výkonová motivace, potřeba sdružování a potřeba moci. (Plháková, 2008, s. 371)

- a) Výkonová motivace – každý jedinec vykonává v životě úkoly na různých úrovních podle toho, jaké má nastavené subjektivní standardy pro výkon. V rámci výkonové motivace byly identifikovány tři motivy. Jsou to: potřeba dosažení úspěšného výkonu, což znamená překonávat překážky a vykonávat obtížné úkoly jak nejlépe a nejrychleji to jedinec zvládá. (Rathus, 1984, podle

Plháková, 2008, s. 372) Dále je to potřeba vyhnout se neúspěchu – u některých jedinců dochází k tomu, že se snaží o co nejlepší výkon ne proto, aby dosáhli úspěchu, ale proto, aby se určitě vyhnuli neúspěchu, selhání a možná odhalení nějakého slabého místa. (Carver a Scheier, 2000, podle Plháková, 2008, s. 374) Posledním motivem je potřeba vyhnout se úspěchu. Ač by se mohl tento motiv zdát jako nesmyslný, u některých jedinců se vyskytuje. Je to z toho důvodu, že při ukázání výkonnosti by mohl být jedinec zatížen zodpovědností či dalšími úkoly. (Plháková, 2008, s. 375)

- b) Potřeba sdružování (afiliace) – Murray (1938) definoval potřebu afiliace jako potřebu jedince utvářet přátelství a společenské vazby. Podle Murrayho je afiliace v podstatě psychogenní potřeba, která nemá základ ve fyziologických potřebách. (Plháková, 2008, s. 377)
- c) Potřeba moci – ta je založena na potřebě řídit lidi, mít vliv na společenském dění či mít přístup ke zdrojům bohatství. (Plháková, 2008, s. 380)

3.4.4 Individuální psychické motivy

K udržení duševního zdraví je potřeba uspokojování právě individuálních psychických motivů. Do těchto motivů řadíme potřebu sebeurčení, potřebu stabilní a soudržné osobní identity, snahu najít smysl života a řízení se vnitřními etickými standardy.

- a) Potřeba sebeurčení – jedna z nejdůležitějších pohnutek lidského chování. Autorka toto dokládá výzkumy z USA, ve kterých se přišlo na to, že pokud člověk vykonává činnost dobrovolně, sám od sebe, zůstane u ní déle a vykonává ji kvalitněji, než když mu je činnost přidělena. To dokazuje, že jedinec má potřebu se sebeurčit, tedy sám se rozhodovat o svém životě. (Plháková, 2008, s. 382 – 383)
- b) Svobodná vůle a vzdor – svobodná vůle je u jedinců velmi žádána, avšak je to pojem velmi relativní. Každé jednání je totiž ovlivněno psychickou či nervovou regulací. Jedinec se snaží uhájit si své svobodné rozhodování za každou cenu, což se propojuje se vzdorem. Ten se projevuje v každém věku člověka a je odrazem touhy po svobodné vůli a rozhodování. (Plháková, 2008, s. 385)

Z výše uvedeného vidíme, že druhů motivů je opravdu mnoho. A tak, jak popisuje Bělohlávek (1994, s. 99), často se snažíme vysvětlit chování lidí na základě jednoho

motivů. To je ale omyl. Na jednání a chování jedinců má vliv vždy několik motivů, které se prolínají. A právě výše zmíněné motivy mohou být těmi, které se při lidském počínání prolínají a doplňují.

3.5 Motivace jako proces

Jak již bylo zmíněno, motivace je popsitelná jako určitý proces, kdy součinnost vnitřních zájmů a hodnot (postojů) a aktuálních jednotlivých motivů energizuje člověka k akci. Tento proces je zároveň spojen s učením, kdy si jednotlivec utváří nové zkušenosti a postoje.

Proces učení je zahrnut i ve studiu sociální práce. Pro výkon sociální práce je nezbytné absolvování univerzitního studia (dle zákona č. 108/2006 Sb., O sociálních službách), kdy univerzitní prostředí nabízí intenzivní podněty k tomu, aby se student naučil co nejvíce o sociální práci. Součástí studia je kromě teoretické přípravy i přímá praxe v oblasti sociální práce. Během procesu učení a poznávání tedy může docházet k proměně hodnot a postojů studentů neboli ke změně motivace. A právě na tento posun se zaměřují ve své práci.

Z pohledu vývojové psychologie zkoumaný vzorek respondentů spadá většinou do období tzv. mladé dospělosti (20-40 let), které přirozeně přináší jistou proměnu hodnot (Vágnerová, 2007, s. 11) Dochází k většímu převzetí zodpovědnosti za vlastní rozhodování, realistickému odhadování vlastních sil a kompetencí a zmírnění závislosti na původní rodině. Současně jedinec přechází k ekonomické nezávislosti, což přispívá k pocitu seberealizace. Na osobnost má v tomto období života větší vliv sociokulturní rámec, než biologické faktory (jelikož nedochází k výrazným biologickým změnám), přičemž pro rozvoj má velký význam právě proces učení resp. získávání zkušenosti. Jak popisuje Vágnerová (2007, s. 18), v závislosti na rostoucí zkušenosti mladý člověk přehodnocuje význam získaných informací a mění i způsob jejich užívání. Z kognitivních funkcí dochází i k proměně pojetí kontextu. Dříve převažující tzv. kontextuální dualismus (dobré vs. špatné), se nyní mění na komplexní kontextuální relativismus (vnímání relativity jednotlivých závěrů).

4 Metodologie výzkumu

V následující kapitole popisuji nezbytnou teorii k empirické části. Je zde uveden typ výzkumu, který jsem si zvolila, cíl práce, technika sběru a analýzy dat, výzkumný soubor a reflexe a limity výzkumu.

Pro co nejlepší zachycení širokého spektra i hloubky informací, které mohu od svých respondentů získat, jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu. Ten si klade za cíl především porozumění lidem v sociálních situacích. (Disman, 2009, s. 289) Kvalitativní výzkum je těžko standardizovatelný a není možné paušalizovat poznání na celou populaci. Zato má vysokou výpovědní hodnotu o jedinci. Díky volné formě otázek a odpovědí se naskytá prostor pro nové, hlubší porozumění jevu, který je zkoumán. Kvalitativní výzkum jde od obecného ke konkrétnímu, má tedy induktivní logiku, kterou jsem při svém výzkumu používala i já. (Disman, 2009, s. 286, 287) Na začátku jsem pozorovala své spolužáky napříč ročníkům. Naslouchala jsem jejich postřehům a pocitům, sledovala jejich cestu ze školních lavic po vstup na trh práce. Kladla jsem si otázku: „Co ovlivnilo jejich proměnlivou motivaci?“, u některých tolik rozdílnou na počátku studia, v jeho průběhu a po ukončení (alespoň v mých očích). Výsledkem mohou být nově formulované hypotézy i doposud zcela neznámé proměnné. (Disman, 2009, s. 287)

4.1 Cíl práce a výzkumná otázka

Cílem této práce, a tedy výzkumnou otázkou je: zjistit, jak se proměňuje motivace pro výkon sociální a humanitární práce u studentů a absolventů CARITAS - Vyšší odborné školy sociální Olomouc, v době před studiem, v průběhu studia a po jeho ukončení.

Tuto výzkumnou otázku jsem rozdělila na tři hlavní okruhy, které současně tvoří osnovu pro vedení rozhovorů:

DVO1: Jaká byla motivace pro výkonu sociální a humanitární práce před přihlášením na CARITAS-VOŠs Olomouc?

DVO2: Jaká byla motivace pro výkonu sociální a humanitární práce v průběhu studia na CARITAS-VOŠs Olomouc?

DVO3: Jaká byla motivace pro výkonu sociální a humanitární práce po ukončení studia na CARITAS-VOŠs Olomouc?

4.2 Technika sběru a analýzy dat

Pro sběr dat jsem si zvolila metodu rozhovorů. Měla jsem na výběr ze tří možných typů rozhovorů tedy strukturovaného, polostrukturovaného a nestrukturovaného. Za nejvhodnější jsem zvolila metodu polostrukturovaného interview.(Miovský 2006, s. 157)

Polostrukturované interview vyžaduje určité závazné schéma pro tazatele, a přitom ponechává prostor pro doplňující otázky a rozpracování tématu do větší hloubky. Nabízí také prostor pro ověření si, že jsme správně pochopili a interpretovali respondenta. Polostrukturované interview klade větší nároky na teoretickou přípravu tazatele. Je nutné připravit si specifické okruhy otázek, které vyplývají ze znalosti problematiky, které se chceme věnovat. (Miovský, 2006, s. 159)

Je možné měnit pořadí otázek, pokládat doplňující otázky i na pevně strukturované podněty. Máme možnost přesouvat se tak k tématům, které respondent považuje za významné a nevynechat okruhy, které jsou pro náš výzkum klíčové. Z interview vytěžíme více přesnosti a vyváženosti než při klasicky plně strukturovaném rozhovoru. (Miovský, 2006, s. 159-161) U polostrukturovaného interview hrozí, že tazatel neudrží soudržnost odpovědí respondenta. Miovský k tomu dodává: „Mohli bychom hovořit o možnosti, že tazatel neudrží závaznou strukturu a doplňujícími otázkami bude zbytečně tříštit konzistenci odpovědí účastníka, případně bude získávat data, která nejsou relevantní cílům výzkumů a výzkumným otázkám. To však lze ošetřit již zmíněnou kombinací, kdy jedna část může mít menší strukturaci a druhá větší“ (Miovský, 2006, s. 161).

Analýzu kvalitativních dat získaných polostrukturovaným interview provedu takzvaným otevřeným kódováním. Kódování je proces systematizace dat, kdy přiřazujeme k jednotlivým částem textu určité symboly a klíčová slova. Přiřazování kódů umožňuje snadnější a rychlejší práci s textem. Jde o proces identifikace a systematického označování významových celků, které se odvíjí od cíle našeho výzkumu. (Miovský, 2006, s. 219, 220)

4.3 Výzkumný vzorek

Metoda výběru výzkumného vzorku by měla být podřízena cílům výzkumu tak, aby ve vztahu ke zkoumanému problému bylo dosaženo saturace dat a byly pokryty relevantní charakteristiky cílové skupiny. (Miovský, 2006, s. 128)

Metoda výběru výzkumného souboru není u kvalitativního přístupu pevně daná a mění se v průběhu studie. Většinou se jedná o průnik více různých metod výběru výzkumného vzorku. (Miovský, 2006, s. 128) Pro svůj výzkum jsem však zvolila metodu záměrného (účelového) výběru, tedy metodu, kdy vybíráme respondenty podle jejich určitých vlastností. (Miovský, 2006, s. 135) Základním kritériem výběru byla nutnost být bývalým studentem či absolventem CARITAS - VOŠs Olomouc v horizontu pěti let, současná praxe v oboru sociální či humanitární práce, a také vlastní ochota respondentů zapojit se do výzkumu. Oslovila jsem pět absolventů CARITAS – VOŠs Olomouc. Mým záměrem bylo zmapovat vývoj motivace před, v průběhu a po ukončení studia. Z tohoto důvodu jsem si jako další kritérium stanovila, aby měli respondenti školní proces relativně čerstvě v paměti, a přitom stihli nahlédnout do každodenní praxe sociálního, popř. humanitárního pracovníka - tedy do pěti let od absolvování CARITAS – VOŠs Olomouc. Všechny respondenty jsem znala osobně. Rozhovory probíhaly v domácím prostředí buď u mě, nebo u respondentů doma, většinou v podvečer a trvaly kolem 30 až 40 minut.

4.4 Reflexe a limity výzkumu

Jelikož jsem se znala s respondenty osobně, rozhovory probíhaly v přátelském duchu a byla zde vzájemná ochota ke spolupráci. Proto se domnívám, že byli respondenti velmi otevření a nebáli se říkat své názory a pocity. Zajímavé je, že někteří respondenti po skončení interview reflektovali, že si až díky tomuto rozhovoru blíže uvědomili své motivace a některé spojitosti jim dochází až teď. Domnívám se, že celý výzkum může být ovlivněn tím, že jsem na CARITAS – VOŠs Olomouc také studovala, proto by mohl být výzkum příliš ovlivněn mým subjektivním názorem. Toho jsem si však byla vědoma a po celou dobu jsem se tomu snažila předcházet.

5 Analýza dat

V této kapitole se budu zabývat samotnou kvalitativní analýzou získaných dat. Cílem mé práce je zjistit, jak se proměňovala motivace studentů a absolventů pro výkon sociální a humanitární práce před, v průběhu a po ukončení studia na CARITAS – VOŠs Olomouc. K tomu bylo nezbytné rozdělit analýzu na tři oblasti – tedy „před“, „v průběhu“ a „po“. V rámci těchto oblastí se ještě dále zaměřuji na určité aspekty, které mohly mít na motivaci vliv.

5.1 Motivace k výkonu sociální a humanitární práce před nástupem na CARITAS – VOŠs Olomouc

První oblastí, kterou jsem zkoumala, byla motivace před nástupem na školu. V rámci této oblasti jsem se ptala respondentů na to, jak se o daném oboru dozvěděli, proč si vybrali zrovna tento obor a zda měli nějaká očekávání.

5.1.1 Jak se o daném oboru dozvěděli

V rámci této oblasti jsem zjistila, že způsob, jakým se respondenti dozvěděli o daném oboru, se v něčem liší. Přesto lze výpovědi respondentů určitým způsobem zařadit do jedné kategorie:

5.1.1.1 Vliv blízkých

Z rozhovorů vyplynulo, že někteří respondenti se o daném oboru dozvěděli od někoho blízkého – ať už to byl příbuzný či kamarád.

„Studoval tam starší brácha a přes něj jsem znala spoustu lidí z Caritasky.“ (R1)

„Mamka ten obor našla a říkala, že bych se tam měl přihlásit.“ (R2)

První dva respondenti byli informováni od příbuzného, druhí dva od kamaráda.

„Nestíhl jsem přijímačky a o tomhle oboru mi řekl kamarád.“ (R4)

„Kamarád mi řekl, že zná jednoho vyučujícího z Caritas, a že prý učí na škole, kde se studuje sociální práce a humanitární práce.“ (R5)

Pouze jedna respondentka se o daném oboru dozvěděla z letáčku na veletrhu Gaudeamus, proto ji nezahrnuji do předchozí kategorie.

„Dostala jsem na Gaudeamu leták na Caritas.“ (R3)

5.1.2 Proč si vybrali právě obor Sociální a humanitární práce

Dále následovala otázka na důvod či motivaci výběru daného oboru. Respondenti se v tomto velice odlišovali. Přesto se dají některé výpovědi respondentů sloučit do několika nadřazených kategorií.

5.1.2.1 Úplně jiný důvod

Dva respondenti uvedli, že jejich motivace studovat sociální a humanitární práci netkvěla v ničem, co by mělo něco společného s tímto oborem. Spíše jejich motivace vyvstala ze života a situace, ve které byli. Tuto motivaci bych nazvala jako stimulační (viz 3.4.2).

„Motivace nebyla žádná, ani jsem o tom neměl moc tušení, co to je. Představoval jsem si, že se jezdí do Etiopie rozdávat jídlo. Já jsem teda původně studoval něco jiného a šel jsem na jinou vysokou, ale tam jsem to nezvládal, tak jsem to ukončil. Mamka se s tím ale nemohla smířit, tak našla tenhle obor. Říkala: chtěls pomáhat lidem, tak budeš dělat humanitárního pracovníka. Tak jsem ji poslechl, přihlásil se a dostal se tam.“ (R2)

„Já jsem se k tomu dostal náhodou, chtěl jsem studovat něco jiného, ale zlomil jsem si ruku a nešel jsem na přijímačky. A Caritaska měla nějaký zářijový termín, tak jsem šel tam. Ale neplánoval jsem to dostudovat.“ (R4)

5.1.2.2 Odborná zahraniční praxe

Další dva respondenti zase uvedli, že pro ně bylo motivací to, že se dozvěděli, že mohou vyjet na zahraniční praxi. Tato motivace by se dala pojmenovat jako výkonová (viz 3.4.3).

„Zaujalo mě, že je tam ta zahraniční praxe“ (R3)

„Mě motivovalo to, že jsem na těch stránkách viděla, že se dá jet na tu praxi do té Afriky a pořád jsem to mamce popisovala.“ (R5)

5.1.2.3 Představa práce přímo v daném oboru

Tři respondenti se vyjádřili k motivaci v tom smyslu, že chtěli přímo vykonávat něco z daného oboru. Ať už se vyjádřili ve smyslu práce s lidmi či obecněji v představě jezdit na zahraniční mise.

„Tak vždycky jsem se cítila dobře s lidma v tom vyslechnout je a tak, tak jsem si tak myslela, že mi v tom Caritaska pomůže a budu tam na správném místě.“ (R1)

„Moje motivace byla v tom, že já vždy chtěla jezdit na mise, chtěla jsem být válečný zpravodaj, chtěla jsem prostě do Afriky.“ (R3)

„Prostě jsem si představovala, jak budu ten humanitární pracovník na misích, budu jezdit do Afriky a zachraňovat ty hladovějící děti.“ (R5)

Velmi zajímavou výpovědí bylo sdělení jedné respondentky, která uvedla, že její motivace jít přímo na danou školu a daný obor byla velmi intenzivní a byla si výběrem naprosto jistá a nechtěla jít nikam jinam. To bylo dáno také zkušeností z předchozího studia na univerzitě. „...**je to pro lidi, kteří jsou nějakým způsobem nějak profilovaní, a to jejich smýšlení je mi dost blízké. A hodně mě přitáhla i ta teologická oblast. Dost mě to lákalo. Dodělala jsem bohemistiku a pak hned jsem šla na Caritasku. Věděla jsem, že to fakt chci dělat. Rozhodnutá jsem byla v momentě, kdy jsem dělala státnice na bohemistice na třetí pokus. A připadalo mi lepší přihlásit se na ten obor s humanitárkou, protože máš ten obzor rozšířený, než dělat chasop, který má jen sociální práci.**“ (R1)

5.1.3 **Očekávání ve vztahu ke zvolenému oboru Sociální a humanitární práce**

V rámci této oblasti jsem zjistila, že u dvou respondentů nebyla očekávání žádná, u ostatních byla očekávání odlišná.

5.1.3.1 Bez očekávání

Dva respondenti nastupovali na školu bez jakéhokoliv očekávání, netušíc, co je tam čeká.

„Očekávání jsem žádná fakt neměl, vůbec jsem netušil, o čem to bude.“ (R2)

„Neměl jsem žádná očekávání. Říkal jsem si, že tam vydržím rok a pak stejně půjdu jinam.“ (R4)

Jak jsem již psala výše, u ostatních respondentů se očekávání lišila. Jedna respondentka uvedla, že měla od CARITAS očekávání především v lidštějším a osobnějším přístupu ke studentům. Tato respondentka měla totiž srovnání s předchozím studiem. **„Věděla jsem od bráchy a kamarádů, že je ta Caritaska taková jiná, taková lidská, rodinná.“ (R1)**

Druhá respondentka očekávala, že se jí dostane praktického vzdělání z humanitární práce a že celé studium bude „akční“, a že pak díky tomuto studiu najde uplatnění. **„Hlavně jsem čekala, že budu mít praktický vzdělání ve stylu - jakože žádný gympl, prostě konkrétní. Budu mít nějakou praxi a hlavně že to bude něco humanitního. Hlavně jsem očekávala, že to bude akční - zahraniční praxe, zátěžový výcvik i netradiční formy výuky. Když jsem na tu školu šla, tak mi všichni říkali, že práci určitě najdu, že se všichni absolventi uplatní.“ (R3)**

Třetí respondentka se vyjádřila v tom smyslu, že očekávala, že ji škola připraví na zahraniční mise. **„Očekávala jsem, že mě ta škola k tomu přivede, že mě naučí, jak se to dělá a pojedu na praxi a pak hned na ty mise.“ (R5)**

V rámci analýzy situace motivace před nástupem na CARITAS – VOŠs Olomouc, jsem se zaměřila na tři oblasti. Jsou to: jak se respondenti o oboru dozvěděli, proč si ho zvolili a jaká byla jejich očekávání. Všechny tyto oblasti jsou pro zmapování vývoje motivace výchozí. Z výzkumu tedy vyplynulo, že respondenti se o oboru dozvěděli buď od svých blízkých a známých či z veletrhu vysokých škol. Důvodem, proč si zvolili právě tento obor, byla buď čistě životní okolnost, která je „donutila“ k tomuto studiu se přihlásit, nebo to byla touha vyjet na zahraniční praxi, a dále chtěli respondenti

vykonávat práci přímo v oboru sociální a humanitární práce. Očekávání, která respondenti měli, byla velmi různorodá. Dva z dotazovaných neměli očekávání žádná, očekávání ostatních tkvěla v rodinné povaze školy a v charakteru studijního oboru. Z toho tedy vyplývá, že motivace pro výkon sociální a humanitární práce před zahájením studia nebyla až na jednu respondentku nijak silná – většina respondentů měla o oboru zkreslené představy, vůbec nevěděli, co je čeká a nebýt vnějšího zásahu (blízcí/veletrh), tak obor Sociální a humanitární práci nejspíš nikdy studovat nešli.

5.2 Motivace k výkonu sociální a humanitární práce během studia na CARITAS – VOŠs Olomouc

Druhou zkoumanou oblastí byla motivace pro výkon sociální a humanitární práce během studia. V rámci této oblasti jsem se respondentů dále ptala, jak se jejich motivace proměňovala a co na ni mělo vliv – zda se v průběhu studia vyskytly momenty či lidé, kteří by jejich motivaci ovlivnili.

5.2.1 Jak se motivace proměňovala

Jako první jsem se respondentů dotazovala, jak se jejich motivace v průběhu studia proměňovala. Toto se velmi odvíjelo od toho, s jakou motivací studium začínali. Proto se také výpovědi velmi odlišovaly. Opět je však lze roztřídit do určitých kategorií.

5.2.1.1 Motivace zůstala po celou dobu nezměněna

Dva respondenti uvedli, že se jejich motivace v průběhu studia nezměnila vůbec. Zajímavé je, že tito respondenti mají svou motivaci „na opačných pólech“ – u jednoho zůstala stejně jako na začátku velmi intenzivní, u druhého naopak není (stejně jako na začátku) motivace žádná, k žádné změně nedošlo.

„U mě se to asi nějak nezměnilo. Pořád jsem to vnímala tak jako na začátku, prostě že to chci dělat.“ (R1)

„Asi jako nic zásadního. Nijak se mě to nedotklo. Zůstalo to v průběhu školy stejný ta moje motivace, teda vlastně ne - motivace.“ (R2)

5.2.1.2 Motivace během studia vzrostla

Někteří respondenti se zmínili o tom, že jejich motivace během studia vzrostla na základě různých podnětů, které budu analyzovat později.

„Myslel jsem, že to ani nedodělám, ale pak mi to najednou nepřipadalo tak špatný a pak jsem si i začal představovat, že tu práci budu vykonávat.“ (R4)

„Na začátku jsem si vůbec nedokázala představit, že bych dělala nějakou sociální práci a na konci jsem si zas nedokázala představit, že bych dělala něco jiného.“ (R5)

„Postupně když jsem do toho začala pronikat a přibývaly odborný předměty, tak se ta motivace určitě zvyšovala, to asi fakt, no.“ (R3)

5.2.1.3 Dočasné potlačení motivace

U některých dotazovaných z rozhovoru vyplynulo, že jejich motivace byla na určitý čas utlumena v důsledku různých zátěžových situací a povinností (viz 2.1.1). Po jejich odeznění se motivace k výkonu profese vrátila.

„A nejhorší bylo to množství těch předmětů, které byly spíš povrchnější. Takže to bylo spíš všechno a nic dohromady. To bylo zvěrstvo, zvláště před praxí. To jsem si pak říkala, jestli to má vůbec všechno smysl...“ (R1)

„Mazec byl, že jsem musela psát dvě práce, připravovat se na státnice a absolutorium... To byl fakt hardcore, až jsem si říkala, jestli mi to jako vůbec k něčemu bude.“ (R3)

„No největší tenze asi byla, když jsem se snažil domluvit praxi v zahraničí a škola neměla tu vůli, to mě hodně srazilo.“ (R4)

Jedna respondentka uvedla, že se její motivace neproměňovala v intenzitě, ale spíše v zaměření. Tedy že na začátku tíhla k humanitární práci a sociální úplně zavrhovala. V průběhu studia se však motivace úplně převrátila. Postupně začala inklinovat k sociální práci a humanitární úplně zavrhlha. **„Během prvého to bylo pořád zapálení pro tu humanitárku. Ale postupem času jsem začala zjišťovat, že to není tak dobré**

a že je pro mě smysluplnější ta sociální. Až to přerostlo postupně v to, že se mi ta humanitárka úplně znechutila a vůbec to nechci dělat a naopak jsem se zapálila pro tu sociální práci.“ (R5)

5.2.2 Momenty a lidé, kteří měli na motivaci respondentů vliv

Pro lepší pochopení proměny motivace je velmi důležité analyzovat aspekty, které měly na motivaci vliv. Respondentů jsem se tedy doptávala, zda na jejich motivaci měl někdo nebo něco vliv. Odpovědi respondentů na tuto otázku byly velmi pestré. Analyzovala jsem následující kategorie.

5.2.2.1 Praxe

Většina respondentů se zmínila o praxi jako o podstatném faktoru proměny jejich motivace hned na prvním místě. Praxe jejich motivaci ovlivnila ve velké míře, ať už pozitivně či negativně.

„Jednoznačně praxe. Všechny tři byly poznáním k nezaplacení. To jsem se dostala do kontaktu s těma lidma a bylo to neuvěřitelně inspirativní. Zasahovala mě ta práce i ty příběhy těch lidí, což bylo neuvěřitelné. A ta konfrontace s realitou, to fakt stálo za to. A ta zahraniční, to byla pecka. I když to před tím pro mě bylo nepředstavitelné, tak když jsem vystoupila z letadla, tak jsem věděla, že to bude síla. A i před státnicema mě to nějak drželo ty vzpomínky. Ta praxe mě jednoznačně ovlivnila v motivaci pro výkon té práce v budoucnu. A paradoxně spíš k té zahraniční práci, protože jsem si tam začala více věřit a musela jsem se tam zorientovat v tom prostředí a nějak tam žít.“ (R1)

„Na praxi jsem si spíš uvědomila, že to má i své trhliny ta práce... Navíc bude člověk dříve nebo později postaven před rozhodnutí, jestli rodina nebo cestování. Málokomu se poštěstí mít partnera, který by s ním jel na ty mise.“ (R3)

„A i po té praxi jsem měl jasnější představu, že by šlo pracovat v zahraničí. Takže ta praxe mě hodně motivovala. Ale i ta domácí praxe třeba na charitě mi ukázala, že bych mohl pracovat tady v Česku. V podstatě ty praxe mi ukázaly, že by to šlo tak i tak.“ (R4)

„Praxe to taky určitě ovlivnila – ne, že bych tam měla úplně nějaké problémy. Moc mi nevadilo nemít teplou vodu. Ale spíš to odloučení. To mi pak došlo, že když odjedeš na tři měsíce a opravdu celou dobu nevidíš toho blízkého, tak je to peklo. To už bych nechtěla.“ (R5)

5.2.2.2 Rodina

Dva respondenti se shodli na tom, že velkou motivací pro ně byla rodina, která je buď velmi podporovala a v době krize motivaci podpořila, či vyvíjela tlak na respondenta, aby studium zdárně dokončil. Pro oba respondenty se tak rodina stala významným momentem v jejich vyvíjející se motivaci.

„Moje rodina mě v tom hodně podporovala, a když bylo nejhůř a já si říkala, že to asi nikdy nebudu dělat a nemá to cenu, podrželi mě, teda hlavně mamka.“ (R1)

„No, bylo to těžké. Ale pořád jsem si říkal, že to musím dodělat, protože už doma měli kecy, že druhá vysoká a určitě to dopadne stejně jako s tou první. Tak jsem se snažil.“ (R2)

5.2.2.3 Vyučující

Dále respondenti uváděli, že to byli také vyučující, kteří jejich motivaci pro výkon sociální a humanitární práce ovlivnili.

„Tak určitě někteří vyučující. Měla jsem možnost díky nim přemýšlet o sociální práci v mnohem širším kontextu než jen v definicích. Tím mě hodně nakopli.“ (R1)

„Hodně mi pomohla vyučující, která se mnou sdílela starosti z praxe, která mě trochu semlela...“ (R3)

„Setkání s vyučujícími – do dneška ve mně něco zůstalo, protože mě třeba někteří zásadně ovlivnili.“ (R4)

„Ovlivnili mě určitě ti vyučující na škole. Tu humanitárku mi znechutíli, protože mi došlo, že to možná víc škodí, než pomáhá. A tím, že tam učí tolik sociálních pracovníků z praxe, tak mě postupně vtáhli do sociální práce. A taky ti vyučující z cmtf – ti zase ovlivnili moji víru.“ (R5)

5.2.2.4 Spolužáci

Poslední kategorií, která vznikla v rámci motivačních faktorů, je kategorie spolužáci. Respondenti totiž uváděli, že to byli právě oni, kdo jejich motivaci ovlivnil. Bylo to třeba i celkové klima ve třídě, které bylo spolužáky vytvořeno. Motivace respondentů byla spolužáky ovlivněna pozitivně.

„Už na přijímačkách jsem potkala lidi, se kterými jsem si rozuměla. A v prvéku jsme byli všichni nadšení, viděla jsem, že tam prostě mám být, přišli mi ti lidi hrozně fajn, jak jsou různí. Byla jsem nadšená z toho, co všechno máme společný. Bylo to s nima všechno lehčí.“ (R3)

„A určitě spolužáci – ti mi dali nový rozhled.“ (R4)

„Pro mě byla důležitá ta třída, spolužáci. Byla tam taková dobrá atmosféra, naladěná na tu sociální a humanitární práci a všichni byli takoví solidární. Hodně jsme si pomáhali, když měl někdo nějaký problém nebo krizi.“ (R5)

U respondentů výše jsem rozpoznala sociální motivy, přesněji potřebu sdružování neboli afiliace (viz 3.4.3).

Tato oblast analýzy se zabývala změnou motivace pro výkon sociální a humanitární práce v průběhu studia. Pro porozumění průběhu a změn motivace bylo potřeba zkoumat nejen samotný průběh motivace, ale také to, co stálo za její proměnou či stabilitou. Z výpovědí respondentů jsem tedy analyzovala, že jejich motivace v průběhu studia zůstala buď stejná, významně vzrostla či byla dočasně utlumena. Zajímavá proměna motivace spočívala také v přehodnocení inklinace k humanitární či sociální práci. Za proměnou motivace stála především praxe, rodina, vyučující a spolužáci. Z uvedeného tedy vyplývá, že oproti stavu před studiem se motivace objevovala v různé míře a v různých podobách u všech dotázaných kromě jednoho. Přitom je důležité zmínit, že vždy měl na jejich motivaci někdo či něco vliv.

5.3 Motivace k výkonu sociální a humanitární práce po ukončení studia na CARITAS – VOŠs Olomouc

V posledním oddíle mého výzkumu jsem se respondentů ptala na jejich motivaci po skončení studia. Domnívám se, že jde o jednu z nejpodstatnějších částí rozhovorů, neboť vypovídá o výstupu celého studijního procesu a úsilí v něm vynaloženém. Zároveň se dotýká právě probíhající motivace pro výkon sociální a humanitární práce.

5.3.1 Co se stalo s motivací k výkonu sociální a humanitární práce těsně po ukončení studia

Jako první jsem položila respondentům otázku, co se stalo s jejich motivací těsně po ukončení studia. Z těchto odpovědí vyvstaly následující kategorie.

5.3.1.1 Pokles vlivem vyčerpání

Jako první kategorii jsem identifikovala pokles motivace k dané práci z toho důvodu, že respondenti byli vyčerpáni ze studia. Nedokázali si tak představit, že by měli v oboru hned pracovat.

„Já jsem byl úplně demotivovaný, znechucený. Hned jsem začal pracovat rukama. Jezdil jsem s tatrou a to byl dětský sen, to jsem se seberealizoval. To byla úleva. A viděl jsem za sebou ten výsledek. A vůbec jsem nehledal práci v oboru.“ (R2)

„Po skončení jsem byla trochu znechucená ze všeho...“ (R5)

5.3.1.2 Vzdělávání

Následující kategorii jsem pojmenovala vzdělávání z toho důvodu, že respondenti zůstali pro výkon sociální a humanitární práce natolik motivováni, že se chtěli nadále vzdělávat v daném oboru.

„Já jsem pak šla na magisterské sice na dálkové, ale chtěla jsem si to ještě dodělat, abych pak mohla třeba dělat vedoucí nějaké služby.“ (R1)

„...a pak skončí škola, vlastně skončí i režim na kterým jsi byla závislá a končí ti tříletá etapa s partou lidí, který vídáš do té doby každý den. Trochu prázdně

prostě. Byla jsem vlastně hrozně motivovaná, chtěla jsem jít dál pokračovat na magisterský studium. Hlavně jsem tam chtěla jít kvůli té zahraniční praxi, proto jsem tam šla, abych mohla mít zase praxi v zahraničí“ (R3)

Ukončil jsem bakaláře a v té době ještě nebylo navazující studium. Takže ten rok jsem se snažil nějak s těma brigádama. Dokonce jsem byl na pracáku, ale odtamtud mě vykopli kvůli nějakému nedorozumění. Ale zase to byla super zkušenost, která se mi teď hodí při práci s lidma, kteří toto musí zažívat. Ale bylo nám řečeno, že za rok bude ten navazující obor a tam jsem rozhodně chtěl jít. (R4)

„Já jsem měla celkem jasno, šla jsem na ten stejný navazující obor, abych si pro tu práci doplnila vzdělání.“ (R5)

5.3.1.3 Práce v oboru

Třetí kategorií, kterou jsem identifikovala, je „práce v oboru“. Motivace respondentů pro výkon práce ve sféře sociální či humanitární zůstala natolik silná, že si hledali práci přímo v oboru.

„Po škole mi bylo jasné, že budu muset do práce. Chtěla jsem odjet do zahraničí, ale našla jsem inzerát v sociálním oboru. A to jsem tak nějak chtěla dělat, tak jsem se tam přihlásila a vzali mě.“ (R1)

„Druhá práce, kterou jsem dělal, byla na houby a zrovna se nějak objevil inzerát, že hledají někoho na pozici sociálního pracovníka, tak jsem se tam přihlásil“. (R2)

„...ale byla jsem pevně rozhodnutá, že si chci najít práci v oblasti sociální práce. A to zůstalo do teď.“ (R5)

5.3.2 Jaká je motivace nyní

Poslední částí mého výzkumu je oblast motivace k výkonu sociální a humanitární práce nyní. Tato část se nakonec ukázala jako velmi zásadní. A to už jen proto, že celý výzkum je směřován na motivaci k výkonu sociální a humanitární práce a v této části se dostáváme do bodu, kdy absolventi ve vystudovaném oboru již působí.

5.3.2.1 Vykonávaná práce jako motivace

První kategorií je „vykonávaná práce jako motivace“. Někteří dotazovaní se vyjádřili o nynější motivaci tak, že je to přímo vykonávaná práce v oboru, která je motivuje.

„Ted' mě ta práce fakt baví. Jsem ráda, že to tak je. V té práci mě ted' hodně motivují ty výsledky a ta důvěra od klienta, když se to podaří. To mě hrozně drží. Ale co je motivace jako blázen, tak to je překračování toho poradenského paradigmatu do toho reformního¹.“ (R1)

„A ted' je to asi nejvíc ta práce samotná, co mě motivuje a ti kolegové, podpora shora a učení se novým věcem. Si říkám, že je to super a že to má smysl – ať to jsou menší nebo větší věci co s těma klientama dělám. Z každého dne jdu vlastně vyšťavený, ale je potřeba hledat tu rovnováhu, aby tě to úplně nesežralo.“ (R4)

„Mě to naplňuje ta práce, nejvíc mě motivuje to, že tu práci vůbec můžu dělat, že si mě vybrali.“ (R5)

5.3.2.2 Odměna

Někteří respondenti se zmínili o tom, že je to i odměna za vykonávanou práci, která je jim motivací.

„Odměna je pro mě jednak peníze, to potřebuju k životu.“ (R1)

„Tak pro mě jsou rozhodující peníze – mít příjem, abych mohl normálně žít.“ (R2)

Zatímco první dva respondenti vnímají jako motivaci finanční odměnu, druzí dva respondenti vnímají jako motivaci odměnu spíše v duchovní a praktické rovině. U prvních dvou respondentů jsem tedy došla k závěru, že přeneseně se u nich projevují tzv. sebezáchovné motivy² (viz 3.4.1). U druhých respondentů jsem analyzovala tzv. individuální psychické motivy – respektive potřebu sebeurčení (3.4.4).

---

¹ viz 1.1.1 Paradigmata sociální práce

² Přeneseně proto, že sebezáchovné motivy jsou především ty, které reagují na hlad a žízeň. Proto se domnívám, že pokud respondenti odpověděli v tom smyslu, že potřebují peníze, aby mohli žít, potřebují z nich uspokojit základní životní potřeby.

„No já jsem rád, že mi to vedení důvěřuje, že to jako berou tu moji práci“ (R4)

„Pro mě je odměna to, že můžu pracovat v takové velké organizaci, kde mě chtějí, svěřují mi zodpovědnost a kompetence.“ (R5)

Zajímavé je, že pouze jedna respondentka uvedla, že je nyní pro výkon sociální a humanitární práce demotivovaná. Uvádí, že to vychází jednak z malého platového ohodnocení a také z nedocení její odborné praxe a dobrovolnické činnosti. **„A upřímně jsem demotivovaná dělat sociální práci kvůli malému příjmu. Proto bych raději chtěla jít do té jiné sféry, kde je více peněz. Moje demotivace pramení taky z toho, že mám sice praxi, která je záviděníhodná, ale nikdo ji tady nedocení.“ (R3)**

Poslední část analýzy se zabývala zkoumáním motivace po ukončení studia. Tuto oblast jsem rozdělila na dvě části. V první jsem zkoumala, jak se motivace změnila po ukončení studia. Zde jsem analyzovala následující kategorie: pokles vlivem vyčerpání, vzdělávání a práce v oboru. V rámci druhé oblasti jsem se však ptala, co nyní respondenty motivuje k výkonu sociální či humanitární práce. Zde respondenti odpovídali, že motivací je pro ně buď práce samotná či odměna, kterou za ni v různých formách dostávají. Pouze jedna respondentka se zmínila o tom, že ji nic nemotivuje, protože její motivace je momentálně nulová.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jak se proměňuje motivace pro výkon sociální a humanitární práce u studentů a absolventů CARITAS – Vyšší odborné školy sociální Olomouc, v době před studiem, v průběhu studia a po jeho ukončení. K dosažení toho cíle jsem použila kvalitativní analýzu. Ke sběru dat jsem využila polostrukturovaný rozhovor. Výzkumnou část jsem rozdělila na tři části – tedy na motivaci před studiem, během studia a po něm.

V první části analýzy jsem se věnovala tomu, jakou měli respondenti motivaci pro výkon sociální a humanitární práce před nástupem na CARITAS – VOŠs Olomouc. K lepšímu uchopení problematiky jsem se dále respondentů doptávala, jak se o škole a oboru dozvěděli, proč si zvolili právě obor Sociální a humanitární práce a jaká byla jejich očekávání od zvoleného oboru. Analýzou rozhovorů jsem zjistila, že respondenti se dozvěděli o oboru buď náhodou, nebo od někoho, ale sami jej aktivně nevyhledávali, spíš si obor našel je a oni se na něj přihlásili, ať už z důvodu, že se jim zalíbil, či z důvodu, že neměli jinou možnost. Pouze jedna respondentka uvedla, že šla na tento obor cíleně a už dlouhý čas před přijímacím řízením věděla, že se na sociální a humanitární práci bude hlásit. V rámci očekávání od daného oboru mi respondenti sdělili, že buď neměli očekávání žádná, anebo vztahující se k výuce o humanitární pomoci a k zahraniční praxi. Celkově však lze usoudit, že motivace respondentů k výkonu sociální a humanitární práce byla (až na jednu výjimku) malá, u některých se spíše projevovala motivace ke studiu a k výjezdu na zahraniční praxi. Pokud bych měla identifikovat to, proč si respondenti vybrali právě tento obor, bylo to z důvodu nabídky zahraniční praxe či z toho důvodu, že neměli jinou možnost. Opět se z toho vyčleňuje jedna respondentka, jež šla cílevědomě na tento obor s reálným náhledem na to, jaký je obsah studia, a to především díky blízkým, kteří tento obor studovali.

Druhou částí výzkumu bylo zkoumání, co se dělo s motivací respondentů během studia Sociální a humanitární práce na CARITAS – VOŠs Olomouc. K pochopení průběhu motivace jsem opět zvolila doplňující otázky, a to jak se motivace respondentů proměňovala a zda se objevovali lidé či momenty, kteří průběh motivace ovlivňovali. V rámci proměny motivace jsem identifikovala, že u některých respondentů zůstala motivace nezměněna, ať již v pozitivním či negativním slova smyslu. U některých

respondentů motivace během studia vzrostla. Zajímavým momentem bylo, že u některých respondentů došlo k dočasnému potlačení či „udušení“ motivace pro výkon sociální a humanitární práce v důsledku přetížení nároky, které škola kladla. Avšak po odeznění náporu a se změnou činností se motivace zase vrátila. Dále jsem v rámci proměny motivace analyzovala, kdo či co měl na změnu motivace vliv. Respondenti v rozhovorech zmiňovali následující oblasti. Byla to praxe a zážitky spojené s ní, která je významně ovlivnila. Dále to byli někteří vyučující na škole a samozřejmě rodina. Zajímavé bylo, že v průběhu studia se také měnila „orientace“ na humanitární či sociální práci. Respondenti začali zjišťovat, že by nechtěli dělat jedno či druhé. Motivace v průběhu studia byla natolik různorodá, že se nedá identifikovat společná linie vývoje pro všechny respondenty.

Ve třetí části výzkumu jsem se zaměřila na motivaci respondentů po ukončení studia. Nejprve jsem se ptala, v jakém stavu byla jejich motivace bezprostředně po ukončení studia. Respondenti uváděli, že pro některé z nich byla motivace tzv. „na bodu mrazu“. Pod tíhou všech povinností spojených s ukončením studia byli respondenti demotivovaní a práci v oboru si ani hledat nechtěli. Někteří respondenti byli natolik motivovaní, že pokračovali dále v navazujícím magisterském studiu, aby si prohloubili znalosti v daném oboru, získali magisterský titul a našli tak v oblasti sociální a humanitární práce větší uplatnění. Dále se vytrýbil okruh respondentů, kteří byli natolik motivovaní, že si ihned hledali práci v oboru. Druhou, pro mne velmi významnou částí oblasti motivace po ukončení studia, byla část zaměřená na motivaci nyní – tedy v době, kdy již respondenti působí v oblasti sociální a humanitární práce. Zásadní je to z toho důvodu, že respondenti prošli určitou cestou přípravy na toto povolání a jak je vidět výše, jejich motivace se výrazně proměňovala. Troufám si tvrdit, že v některých momentech byli přesvědčeni, že tuto práci nikdy vykonávat nebudou. Z rozhovorů jasně vyplynulo, že až na jednu respondentku jsou všichni pro práci motivovaní. Odlišovali se však v tom, co je jejich motivací. Výrazný moment a domnívám se, že i velmi důležitý jako poselství pro vyučující a studenty je fakt, že respondenti vnímají jako motivaci samotnou vykonávanou práci, která je naplňuje, a vykonávají ji rádi. Motivací, která se objevovala a je naprosto přirozená, je motivace odměny. Odměna ve formě finančního ohodnocení, ale také odměna v rovině uznání od klientů a zaměstnavatele.

Na konci výzkumu vidím, že motivace byla v celém průběhu opravdu proměnlivá. Mohu ovšem říci, že s příchodem do praxe motivace výrazně vzrostla. Respondenti

mluvili o práci opravdu zapáleně a přes to, že někteří před několika lety vůbec netušili, že sociální a humanitární práce existuje, nedovedou si dnes představit, že by vykonávali cokoli jiného.

Zajímavé je také zamyšlení nad tím, že respondenti se (až na jednoho) nezmiňovali o tom, že by nechtěli dělat humanitární práci. Právě naopak, lákala je i při ukončení studia. Proto je zajímavým faktem, že všichni respondenti pracují jako sociální pracovníci. Námětem pro další výzkum by tedy mohlo být sledovat cestu absolventů oboru Sociální a humanitární práce po ukončení studia – tedy jakou se vydali cestou a co tomu předcházelo.

Na závěr bych chtěla říct, že výsledky výzkumu mě v mnohém překvapily a ještě více prohloubily mou zvědavost v tom, jak to asi vnímají další absolventi, kterých jsem se z důvodu rozsahu a časového rámce práce nemohla zeptat.

Seznam zdrojů

1. Atkinson, R. L. (2003). Psychologie. Praha: Portál.
2. Bělohávek, F. (1994). Organizační chování. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého
3. Braunerová, D. (2011). Motivace humanitárních pracovníků pro pomoc na zahraničních misích v oblastech zasažených krizí (diplomová práce). Brno: Fakulta sociálních studií, Masarykova Univerzita v Brně.
4. CARITAS - VOŠs Olomouc (2013a): Schválené pedagogické dokumenty [online]. Dostupné 15. 3. 2015 z <http://www.caritas-vos.cz/admin/files/ModuleText/90-sohup.pdf>
5. CARITAS – VOŠs (2013): Studium [online]. Dostupné 15. 3. 2015 z <http://www.caritas-vos.cz/cz/studium>
6. Člověk v tísní (2013): Humanitární a rozvojová pomoc [online]. Dostupné 20. 3. 2015 z <http://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc>
7. Disman, M. (2011). Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum.
8. Dočkal, J. (2008). Člověk v současném světě. Středokluky: Zdeněk Susa.
9. Hartl, P., Hartlová, H. (2000). Psychologický slovník. Praha: Portál.
10. Charita Česká republika (nedatováno): Profese humanitárního pracovníka [online]. Dostupné 15. 3. 2015 z <http://www.humanitarnipomoc.cz/kdo-pomaha>
11. Matoušek, O. (2003). Slovník sociální práce. Praha: Portál
12. Matoušek, O. a kol. (2001). Základy sociální práce. Praha: Portál.
13. Miovský, M. (2006). Kvalitativní přístup a metody v psychologickém přístupu. Praha: Grada.
14. Musil, L. (2008). Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu „sociální práce“. Sociální práce/Sociálna Práca, č. 2, s. 60 – 79.

15. Nakonečný, M. (1995). Psychologie osobnosti. Praha: Academia.
16. Nakonečný, M. (1996). Motivace lidského chování. Praha: Academia.
17. Navrátil, P. (2001). Teorie a metody sociální práce. Brno: Marek Zeman.
18. Oláh, M., Schavel, M., Ondrušová, Z., Navrátil, P. (2009). Sociálna práca – vybrané kapitoly z dejín, teórie a metód sociálnej práce. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Katedra sociálnej práce.
19. Plháková, A. (2008). Učebnice obecné psychologie. Praha: Academia.
20. Princová, K. (2012). Úvod do zahraniční pomoci s důrazem na etiku jejího poskytování. Olomouc: CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc.
21. Profesní komora sociálních pracovníků (2015): Otevřený dopis profesních organizací sdružujících sociální pracovníky [online]. Dostupné 15. 3. 2015 z http://www.pksp.cz/doc/Otevreny_dopis.pdf
22. UPOL, CMTF (2015). Dostupné 30.3.2015 z <http://www.cmtf.upol.cz/skupiny/zajemcum-o-studium/bakalarske-a-magisterske-studium>
23. Vágnerová, M. (2007). Vývojová psychologie II. Praha: Karolinum.
24. Zákon o sociálních službách. Zákon č. 108/2006 Sb. v účinném znění ke dni 1. 1. 2015.
25. Zákon o zahraniční rozvojové a humanitární pomoci poskytované do zahraničí. Zákon č. 151/2010 Sb. v účinném znění ke dni 21. 4. 2010.